

De mythen van Plato

Verhalen voor alle tijden

Bert van den Berg en Hugo Koning

DAMON

Inhoud

Inleiding: verhalen voor alle tijden	7
Deel I: Spelen met de waarheid	23
1. De nobele leugen (<i>Staat</i> 414b-415d)	25
De kracht van verhalen	27
2. Het vreemde leven in de grot (<i>Staat</i> 514a-517a)	34
Plato's grot: tussen bruine kroeg en groene verbeelding	38
3. Het verzonken wereldrijk	47
De op- en ondergang van beschavingen (<i>Timaeus</i> 20d-26e)	47
De geschiedenis van Atlantis (<i>Critias</i> 108e-121c)	56
Atlantis op drift	73
Deel II: De fantasie van de filosoof	83
4. De mens als sociaal wezen (<i>Protagoras</i> 320c-323c)	85
Van nature goed? Protagoras en de prehistorie van de moraal	89
5. De kracht van de liefde	97
Het verlangen naar de wederhelft (<i>Symposium</i> 189c-193e)	97
De filosofische waarde van de liefde (<i>Symposium</i> 201d-212c)	103
Plato zoekt ware (de/het)	117
6. De driedeling van de ziel (<i>Phaedrus</i> 246a-249d)	127
Platoonse psychologie: het gevleugelde tweespan	132
7. De ontdekking van het schrift (<i>Phaedrus</i> 274c-275e)	137
Plato en het internet	140

8. De tijd van Kronos	145
Gehoed door geesten (<i>Wetten</i> 713a-714a)	145
Kosmische schommelbewegingen (<i>Staatsman</i> 268d-274d)	147
De <i>daimon</i> is mijn herder: Plato's paradijs	156
Deel III: Het einde en daarna	163
9. Omzwervingen in de onderwereld	165
De zielen worden berecht (<i>Gorgias</i> 523a-527b)	165
Een passend lot voor iedere ziel (<i>Wetten</i> 903b-905d)	171
Topografie van boven- en onderwereld (<i>Phaedo</i> 107c-115c)	175
Loutering en reïncarnatie (<i>Staat</i> 614a-621d)	185
Plato's hellevaart: (bijna-)doodervaringen en vurige duivels	195
Literatuurverwijzingen	203
Index	207

Inleiding: verhalen voor alle tijden

Mythen zijn maar spel, vermakelijke verhalen waar eigenlijk alleen kinderen naar zouden moeten luisteren. Ze zijn ontstaan doordat de Grieken hun geschiedenis niet goed bijhouden: van hun verre verleden hebben ze slechts vage herinneringen, zoals namen van voorouders en wazige vermoedens van ooit illustere daden. Die vluchtige flarden zijn het materiaal voor hun mythen, verhalen met de nodige pretentie maar in feite zonder enige substantie, een soort schaduwen. En soms zijn mythen zelfs gevaarlijk, zeker in de handen van dichters, onverantwoordelijke verhalenvertellers die uit zijn op het vermaak van het publiek en geen boodschap hebben aan de waarheid.

De bovenstaande karakterisering van mythen is afkomstig van Plato. Hieruit zou je gemakkelijk kunnen concluderen dat Plato niet al te veel waardering had voor de traditionele verhalen van de Grieken. Maar tegelijkertijd vinden we verspreid over het werk van de filosoof meerdere fantasierijke verhalen, waarschijnlijk allemaal van zijn hand: een beschrijving van een verloren beschaving, een tragische geschiedenis over doorgesneden bolletjesmensen, rondleidingen door de onderwereld, het ontstaan van de kosmos... stuk voor stuk prachtige mythen of *mythoi*, die niet op hun plaats lijken in de rationele dialogen en logische betogen die Plato's oeuvre bepalen.

Deze fascinerende paradox, die ook in de Oudheid al was opgevallen, wordt op verschillende manieren geïnterpreteerd en verklaard. Verderop in deze inleiding gaan we daar wat uitgebreider op in. Voor ons is het meest boeiende aspect van Plato's mythen dat hij zijn zelfbedachte verhalen bovenal inzet als denkmiddel. Zoals de antropoloog Lévi-Strauss meer dan een halve eeuw geleden al opmerkte: mythen zijn 'bon à penser'. Dat geldt interessant genoeg voor Plato's eigen verhalen net zo goed als voor traditionele mythen: de beeldende teksten van de filosoof creëren naast de ra-

tionele dialectiek een andere taal, die niet tot de rede maar tot de verbeelding spreekt.

Het is het doel van dit boek om deze beeldtaal van Plato in een nieuwe vertaling voor het voetlicht te brengen. De begeleidende essays illustreren daarnaast de blijvende kracht van Plato's mythen, die tot op de dag van vandaag 'goed zijn om mee te denken.'

Wat is een mythe?

De titel van dit boek is misschien wat ingewikkelder dan op het eerste gezicht lijkt. In hoeverre kunnen we in het geval van Plato's verhalen eigenlijk van 'mythen' spreken? Dat hangt sterk af van de definitie van het begrip, waar mythologen het in het algemeen maar moeilijk over eens kunnen worden. Er bestaat een grote consensus over een aantal dingen: een mythe moet een verhaal zijn, waarin niet-menselijke personages (lees: goden, helden, monsters en dieren) de hoofdrol spelen. Een mythe speelt zich af in een tijd ver voor de onze, toen de wereld net geschapen werd en nog haar definitieve vorm moest vinden. En mythen zijn op een bepaalde manier *waar* voor de mensen die ze vertellen: ze hebben een bepaalde heiligheid, een andere status dan normale verhalen.

Maar dan komt het: de meeste mythologen vinden dat mythen *traditionele* verhalen moeten zijn, doorverteld van de ene generatie op de andere, zonder precieze ontstaansdatum en niet toe te schrijven aan een oorspronkelijke bedenker. Vandaar ook dat er in de mythologie zo vaak verschillende versies van een verhaal bestaan: ze zijn ontstaan in een periode dat er nog geen schrift bestond en ze werden in de loop der tijd aangepast aan allerlei lokale voorkeuren en belangen. Het spreekt voor zich dat dit deel van de definitie niet past bij de verhalen in dit boek. Hoewel Plato het graag doet voorkomen dat zijn vertellingen oeroud zijn, zijn ze in feite zo ongeveer allemaal door hemzelf bedacht. Er is dus een historische auteur, en een redelijk precies te bepalen ontstaansdatum. Geen mythen dus?

Dat hangt, zoals hierboven al gezegd, sterk af van aan wie je het vraagt. Sommige experts hebben er geen bezwaar tegen om bijvoor-

beeld *The Lord of the Rings* als mythe te beschouwen, of het door superhelden bevolkte Marvel Universum te zien als moderne mythologie. Het gaat hen niet zozeer om de vraag wanneer een verhaal precies ontstaan is, maar meer om de vraag naar de functie ervan. Waarom zijn er mythen? Wat bezielt mensen om die vorm te geven, te koesteren en door te geven? Wat betekenen mythen voor de mensen die ernaar luisteren of kijken? De antwoorden die daar in de afgelopen anderhalve eeuw op gegeven zijn, zijn voor ons ook relevant.

Wie nu de straat op gaat en aan een willekeurige passant vraagt wat de functie van mythen is, krijgt vroeg of laat waarschijnlijk te horen dat mythen een verklaring bieden. En dat is natuurlijk ook zo: de wolkenverzamelaar Zeus zorgt voor regen, donder en bliksem, Poseidon roert met zijn drietand door het water en veroorzaakt stormen, en alle hopeloos verliefden van deze wereld zijn in de ban van Aphrodite. De vroege mens was diep onder de indruk van dit soort natuurgeweld, en wees bezielde oerkrachten aan om die te verklaren. Sterk verwant aan deze functie is die van de aetiologie: mythen bieden een *origin story* (Grieks: *aitia*, ‘oorsprong’ of ‘oorzaak’), een verhaal dat uitlegt hoe iets in onze wereld is ontstaan. De Etna rookt en braakt lava omdat de goden ooit een gevaarlijke reus daaronder hebben vastgebonden, er is een afwisseling van seizoenen omdat de vruchtbaarheidsgodin Persephone ieder jaar een paar maanden in de onderwereld verblijft, en een rotsformatie op de Sipylosberg ziet er zo vreemd uit omdat het eigenlijk een vrouw is die ooit in een steen is veranderd. Mythen kunnen zo helpen om de wereld om ons heen te begrijpen, en voorzien daarmee in een menselijke behoefte.

De interpretatie van mythen als verhalende verklaringen van natuurlijke fenomenen is een van de eerste mijlpalen in de wetenschap van de mythologie, en even juist als beperkt. Psychologen zagen al snel in dat het personifiëren van de natuurlijke wereld niet alleen in een cognitieve behoefte voorziet, maar ook in een emotionele. De vroege mens voelde zich alleen en onbeschermd in een bedreigende wereld. Door bijvoorbeeld de zon als vaderfiguur en de aarde als moederfiguur te zien, kon hij zich meer thuis voelen in zijn leefomgeving en daar een relatie mee opbouwen. De wereld is zo niet meer louter vijandig, maar krijgt een vriendelijk, zelfs zorg-

zaam gezicht. Het vertellen van mythen is dus een manier om existentiële angsten te bezweren en het welbevinden te vergroten.

Niet veel later zagen mythologen in dat mythen ook een belangrijke sociale functie hebben. Mythen zijn doorgaans verhalen die sterk bijdragen aan een gevoel van collectieve identiteit. Dat ligt behoorlijk voor de hand bij mythen die over het ontstaan van een bepaald volk vertellen; zo vertelden de Thebanen dat ze afstamden van drakentanden die ooit door de held Kadmos in de grond waren gezaaid, en voerden de Atheners hun oorsprong terug op de oervader Erichthonios, geboren uit de aarde. Het geloof in dergelijke ontstaansmythen versterkt de onderlinge band van een volk. Daarnaast bestaat er een grote verzameling mythen die een bepaalde sociale of politieke realiteit proberen terug te voeren op en daarmee te verankeren in een gebeurtenis uit een mythisch verleden. Zo bestaat er een Chinese mythe over het ontstaan van de mens die vertelt dat de oergodin Nu Gua uit klei zowel knappe als lelijke exemplaren creëerde, een mythe die de toenmalige realiteit van een scherpe tweedeling in de maatschappij moest uitleggen: een bovenlaag van aristocraten en een grote onderlaag van werkende paupers. Dit soort verhalen zijn niet alleen verklarend, maar ook sanctionerend: ze rechtvaardigen een bepaalde sociale of politieke situatie omdat die in een grijs verleden zo bepaald is. Dat soort mythen noemen we tegenwoordig wel *charter myths*.

De bindende kracht van mythe in een maatschappij is eveneens goed zichtbaar door de rol die ze vaak spelen binnen de religie van een bepaald volk. Groepen mensen die zich met elkaar verbonden voelen, ondernemen vaak gezamenlijk bepaalde terugkerende activiteiten die we rituelen kunnen noemen. Het is niet wezenlijk anders of het gaat om het brengen van offers of het zingen van liedjes bij een lege schoen. Er zijn dan verhalen nodig die dat soort rituelen begeleiden en bestendigen: mythen. Ze normaliseren rituelen die misschien een beetje curieus aandoen en omdat ze vaak in een religieuze context herverteld worden, krijgen ze een bijzondere status, verheven boven andere, alledaagse verhalen.

Die bijzondere status ontleent de mythe ook aan de inhoud zelf. Hierboven werd al genoemd dat mythen 'op een bepaalde manier'

waar zijn. Die waarheid zit 'm volgens velen vooral in kennis van wat we wel de *condition humaine* noemen. Mythen gaan vaak over de vraag wat het is om een mens te zijn. Sterfelijkheid is daarom een belangrijk terugkerend thema in de mythologie, van het onherroepelijke lot van Achilles tot de tragische definitieve dood van Eurydike. Mensen gaan altijd dood, en mythen leren ons niet alleen dat naakte feit maar laten ons ook zien hoe we daarmee om kunnen gaan. Bekende andere onontkoombare eigenschappen van de wereld van de mens is dat hij moet werken om in leven te blijven omdat de aarde niet (meer) uit zichzelf haar vruchten prijsgeeft, en dat er mannen en vrouwen bestaan, die het op de een of andere manier moeten zien uit te houden met elkaar. Lévi-Strauss, hierboven al genoemd, ging nog een stapje verder: volgens hem waren traditionele verhalen zo sterk dat ze gebruikt werden als middelen om te denken. Een mythe kon zo in verhaalvorm een cultureel probleem behandelen en oplossen, een dynamischer beeld dan de mythologie als een repository van traditionele kennis.

Vandaag de dag wordt wel kort maar krachtig gezegd dat mythe niets anders is dan ideologie in verhaalvorm. In mythen liggen de culturele waarden van een volk besloten, en de mythe wordt verteld en herverteld om die waarden uit te dragen en andere opvattingen te bestrijden. En zo is mythologie dus net zo in beweging als ideologie: het is een voortdurende onderhandeling over wat er in de wereld van een bepaalde groep mensen centraal staat. Zo beschouwd zijn mythen nog net zo wijdverspreid en invloedrijk als in de tijd van Plato.

Mythologie in de tijd van Plato

Mythologie is een term die we voor het eerst bij Plato vinden, en hij bedoelt er ongeveer hetzelfde mee als wij: de bestudering van traditionele verhalen. Die tak van sport was in zijn tijd al zeker anderhalve eeuw oud. In de zesde eeuw werd door filosofen en leraren al kritisch gekeken naar hun eigen verhalengoed, met name zoals dat gepresenteerd werd door de dichters Homeros en Hesiodos. Vooral het gedrag van de goden was een mikpunt van kritiek: het

Deel I: Spelen met de waarheid

I. De Nobele Leugen

Staat 414b-415d

In de Staat bespreekt Sokrates met Plato's halfbroers Glaukon en Adeimantos de inrichting van een ideale staat. Eerder hebben Sokrates en Adeimantos al geconcludeerd dat leugens in sommige gevallen nuttig kunnen zijn – bijvoorbeeld tegen vijanden. Sokrates komt nu met Glaukon op dat onderwerp terug.

‘Iemand van ons’, zei ik, ‘zou nu een van die nuttige leugens moeten bedenken, waar we het net al over hadden: een nobele leugen die bij voorkeur de heersers zelf zou moeten overtuigen, maar in ieder geval de rest van de stad.’

414c

‘Wat voor leugen bedoel je?’

‘Geen onbekend verhaal, maar zoals dat over Kadmos. Iets dat vroeger overal gebeurde, zoals de dichters ons hebben laten geloven, maar in onze tijd niet is gebeurd en denk ik ook niet makkelijk zal gebeuren. Er zal ook wel veel overtuigingskracht voor nodig zijn om mensen dat te laten geloven.’

‘Het lijkt erop dat je het liever niet wil vertellen.’

‘Straks, als ik het verteld heb, begrijp je die terughoudendheid wel.’

‘Vertel het nou maar’, zei hij, ‘en wees niet bang.’

‘Goed dan – maar ik weet niet hoe ik het lef en de woorden moet vinden om te spreken. Eerst moeten we de heersers zelf en de krijgers en dan vervolgens de rest van de stad ervan overtuigen dat zij zich de hele opvoeding en training, die zij van ons hebben gekregen, alleen maar hadden ingebeeld, alsof het een droom was. Ze moeten geloven dat zij in werkelijkheid in een ruimte onder de grond waren geschapen en gevoed, terwijl daar ook hun wapens en andere werktuigen werden vervaardigd. En dat de aarde, hun moeder, hen geboren had laten worden op het moment dat de mensen helemaal voltooid waren. Daarom zijn ze dus verplicht om voor het land, als ware dat hun moeder en voedster, politiek te bedrijven en het te ver-

d

e

dedigen tegen iedere aanval; en om hun mede-burgers te beschouwen als hun broers, die uit dezelfde aarde zijn geboren.

‘Ik snap wel dat je net beschroomd was om over deze leugen te vertellen.’

415a ‘Ja, en dat is logisch’, zei ik. ‘Maar nu moet je ook maar de rest van de mythe horen. Jullie allemaal, burgers, zijn dus broeders – dat is dan de mythe die we zullen vertellen –, maar de god heeft niet iedereen gelijk geschapen. Bij degenen die geschikt zijn om te regeren heeft hij goud in het mengsel toegevoegd, waardoor zij het meest waardevol zijn. Bij de helpers heeft hij zilver gebruikt, en ijzer en brons bij de landbouwers en de andere vaklui. Omdat jullie kinderen zullen voortbrengen die erg op jullie lijken maar toch ook allemaal verwant zijn, is het mogelijk dat er soms een zilveren iemand uit een gouden mens wordt geboren, of een gouden uit een zilveren, of zo verder met de andere mogelijkheden.

b De eerste en belangrijkste regel van de god voor de heersers is natuurlijk dat zij niets zo scherp in de gaten houden als het nageslacht, en precies monitoren welk van de metalen in ieder van de zielen van hun kinderen is toegevoegd. Mocht het bij een van hen gebeuren dat zij een deel brons of zilver hebben, dan mogen ze geen greintje medelijden hebben. De kinderen moeten de status krijgen die van nature voor hen geschikt is en dus uitgestoten worden naar de rangen van de vaklui of landbouwers. Omgekeerd, als iemand uit die groepen wordt geboren met een deel goud of zilver, dan moeten ze dat kind natuurlijk eren en promoveren tot wachter of helper.

c Dit alles onder het mom van een orakel dat de stad wordt verwoest als ook maar één wachter van zilver of brons is. Denk jij dat er een manier is om de burgers van deze mythe te overtuigen?’

d ‘Geen kans’, zei hij, ‘bij de eerste generatie. Maar hun zoons mischien wel, en de rest van de mensheid die later komt.’

‘Dat zou al prima zijn, want het zou ze meer geneigd maken om voor de stad en elkaar te zorgen.’

De kracht van verhalen

De mythe van de nobele leugen is afkomstig uit Plato's *Staat*. De Griekse titel van het boek is *Politeia*, hetgeen zo iets betekent als 'staatsinrichting' of 'constitutie'. In het werk laat Plato zijn Sokrates bij wijze van gedachte-experiment een stadstaat stichten als alternatief voor de Atheense democratie, waar Plato geen groot liefhebber van was. In die Atheense democratie woog de stem van elke Atheense burger even zwaar, ongeacht zijn maatschappelijke status of opleiding. Tegenover het idee van *one man, one vote* stelt Plato dat het bestuur in handen moet zijn van een select groepje specialisten, de zogenaamde filosoof-koningen (of filosoof-koninginnen, het gaat Plato om intellectuele kwaliteiten, niet om geslacht). Het militair bedrijf zou geen zaak zijn van burger-soldaten, zoals in Athene en elders gebruikelijk was, maar van een kaste van beroepssoldaten die gehoorzaam zijn aan de filosoof-koning. Landbouw, nijverheid en handel, ten slotte, zouden beoefend moeten worden door een derde klasse. Ook hier zou weer het principe van specialisatie moeten gelden: het is niet de bedoeling dat een boer zelf zijn stal bouwt of zijn goederen probeert te verhandelen.

Maar hoe krijg je de burgers zo ver dat ze deze strikte klassenmaatschappij accepteren? Wanneer hij met deze vraag geconfronteerd wordt, komt Plato's Sokrates op de proppen met wat nu bekend staat als 'de nobele leugen', één van de meest controversiële aspecten van Plato's politieke filosofie. Is het werkelijk het geval dat Plato, de filosoof die Waarheid met een hoofdletter schrijft, het gebruik van leugens in de politiek toestaat en zelfs noodzakelijk acht? Veel moderne lezers van Plato beginnen op dit punt ongemakkelijk op hun stoel te schuiven. Sommigen hebben geprobeerd de reputatie-schade voor hun held te beperken door het Griekse woord *pseudos* niet als 'leugen' te vertalen, maar bijvoorbeeld als 'fictie'. Afgezien van de vraag of dit in deze context een correcte vertaling van het Griekse woord *pseudos* is, kun je je afvragen of dat veel uitmaakt. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat alle inwoners van Plato's heilstaat dit ogenschijnlijk weinig overtuigend verhaal voor waar aannemen.

Plato's nobele leugen bestaat uit een bewerking van twee Griekse mythen. Het eerste deel, dat stelt dat alle inwoners van Plato's ideale staat uit de grond van het moederland geboren zijn, is gebaseerd op de mythe van Kadmos. Deze Kadmos was de mythische stichter van de Griekse stad Thebe. Nadat hij een draak gedood had, kreeg hij de instructie om diens tanden te zaaien. Nauwelijks had hij zijn opdracht uitgevoerd, of daar werden uit de aarde zwaargewapende krijgers geboren, die elkaar prompt aanvlogen. De vijf krijgers die ten slotte overbleven, werden de stamvaders van de Thebanen. De Thebanen verwezen naar hen als de *Spartoi*, de Gezaaiden. De Atheners hadden hun eigen variant op deze mythe. De eerste Athener zou ooit geboren zijn toen het zaad van de god Hephaistos op de aarde viel tijdens een mislukte poging om de godin Athena te verkrachten op de plek waar later de stad Athene zou verrijzen. Het goddelijke zaad raakte vermengd met de aarde, waaruit de held Erichthonios werd geboren, mythische stamvader van de Atheners. Met dit type mythe wilden de Thebanen en Atheners aangeven dat zij, anders dan wat het geval was in veel andere Griekse stadstaten, niet afstamden van latere immigranten die de oorspronkelijke bevolking deels verjaagd hadden, maar dat ze autochtoon waren (het Griekse woord *autochthôn* betekent letterlijk 'geboren uit de aarde zelf'; er bestaat overigens geen Griekse versie van ons woord 'allochtoon'; dat is een modern neologisme).

Het tweede gedeelte van de nobele leugen, dat stelt dat we weliswaar wel allemaal uit dezelfde grond zijn geboren, maar niet vervaardigd zijn uit dezelfde metalen, is gebaseerd op de mythe van de vijf geslachten. Volgens Hesiodos, de meest invloedrijke dichter in Griekenland na Homeros, zouden er vijf opeenvolgende tijdperken in de menselijke geschiedenis zijn geweest. Hesiodos had geen optimistische visie op de reeks van deze geslachten. Vanaf het gouden tijdperk zou de mensheid via het zilveren en bronzen tijdperk met een enkele opleving in de tijd van de helden afgezakt zijn naar het huidige, ijzeren tijdperk. Plato verandert deze mythe van een diachrone naar een synchrone voorstelling: waar volgens Hesiodos de gouden, zilveren, bronzen en ijzeren mensen elkaar opvolgen, daar leven ze volgens de platoonse mythe gelijktijdig, in zijn maatschappij.

Sokrates is zo behulpzaam zelf de moraal van het verhaal expliciet aan de lezer aan te reiken. Omdat we allemaal uit dezelfde aarde zijn ge-

boren, hebben we een gemeenschappelijke moeder. Zonder haar zouden we er niet zijn geweest, dus we hebben de verplichting om haar zo goed mogelijk te dienen, ieder overeenkomstig zijn of haar kwaliteiten, en om alle andere burgers, die immers uit dezelfde aarde voortkomen, als broeders te beschouwen. Dit wil echter niet zeggen dat alle burger-broeders gelijk zijn. De gouden burgers wacht de uitermate eervolle taak filosoof-koning te worden, de zilveren burgers de toch nog steeds prestigieuze taak van soldaat te vervullen, terwijl de bronzen en ijzeren burgers het moeten doen met de misschien weinig tot de verbeelding sprekende taken in handel, nijverheid en landbouw. De mythe is dus bedoeld om ervoor te zorgen dat de inwoners van Plato's ideale staat hun plek in de maatschappij kennen en accepteren: een doelbewust als zodanig ontworpen *charter myth*. In Plato's ideale samenleving zijn het geluk en de vrijheid van het individu ondergeschikt aan het belang van de staat. Ieder moet dat gemeenschappelijke belang dienen op een manier die het best aansluit bij zijn of haar kwaliteiten.

De mythe is nadrukkelijk niet bedoeld als een soort allegorie. Het is de bedoeling dat iedereen, met inbegrip van de filosoof-koning, dit verhaal voor waar aanneemt. Plato lijkt het dus acceptabel, ja zelfs onvermijdelijk te vinden dat de staat haar burgers voorliegt. In de antieke wereld lijkt deze passage weinig aanstoot te hebben gegeven, waarschijnlijk ook omdat in de antieke wereld liegen minder moreel beladen was dan in de moderne tijd. Om een leugentje om bestwil lag men in het algemeen niet wakker. De nobele leugen wordt pas echt een issue in de twintigste eeuw, wanneer filosofen zoals Karl Popper worden geconfronteerd met de propaganda van totalitaire regimes.

Karl Popper was afkomstig uit Oostenrijk en vond als jood tijdens de Tweede Wereldoorlog een veilig heenkomen in Nieuw-Zeeland. Hij zou later vooral bekend worden als wetenschapsfilosoof, vanwege zijn stelling dat het in de wetenschap niet gaat om verificatie maar om falsificatie. Echte wetenschap, aldus Popper, onderscheidt zich van pseudo-wetenschap door het feit dat een wetenschappelijke hypothese in principe falsifieerbaar is. In de oorlog zag Popper zich geroepen om op zijn eigen manier een bijdrage te leveren aan de verdediging van wat hij de *open society* noemde, de vrije, democratische wereld, tegenover de krachten van het totalitarisme die zich manifesteerden in Nazi-Duitsland